

Accountantsverslag

Gemeente Rijswijk

Boekjaar 2022

Aan de gemeenteraad van de
gemeente Rijswijk

ONDERWERP:
Accountantsverslag 2022

KENMERK:
Definitief

Geachte leden van de gemeenteraad,

In overeenstemming met de opdracht tot de controle van de jaarrekening 2022 van gemeente Rijswijk, zoals overeengekomen in onze opdrachtbevestiging d.d. 15 september 2022, bieden wij u hierbij het accountantsverslag aan.

Het accountantsverslag bevat bevindingen en conclusies die naar aanleiding van onze werkzaamheden naar voren zijn gekomen. De bevindingen in dit verslag zijn besproken met de portefeuillehouder financiën en een afvaardiging van de ambtelijke organisatie.

Wij hebben op 13 juli 2023 een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2022 afgegeven.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zijn graag bereid de inhoud van deze rapportage nader toe te lichten.

Hoogachtend,
Baker Tilly (Netherlands) N.V.

S. Turenhout RA
Director Audit

Inhoudsopgave

Bestuurlijke
samenvatting

Opdracht, scope
en uitkomsten

Belangrijkste
bevindingen

Financiële
positie

Overige
onderwerpen

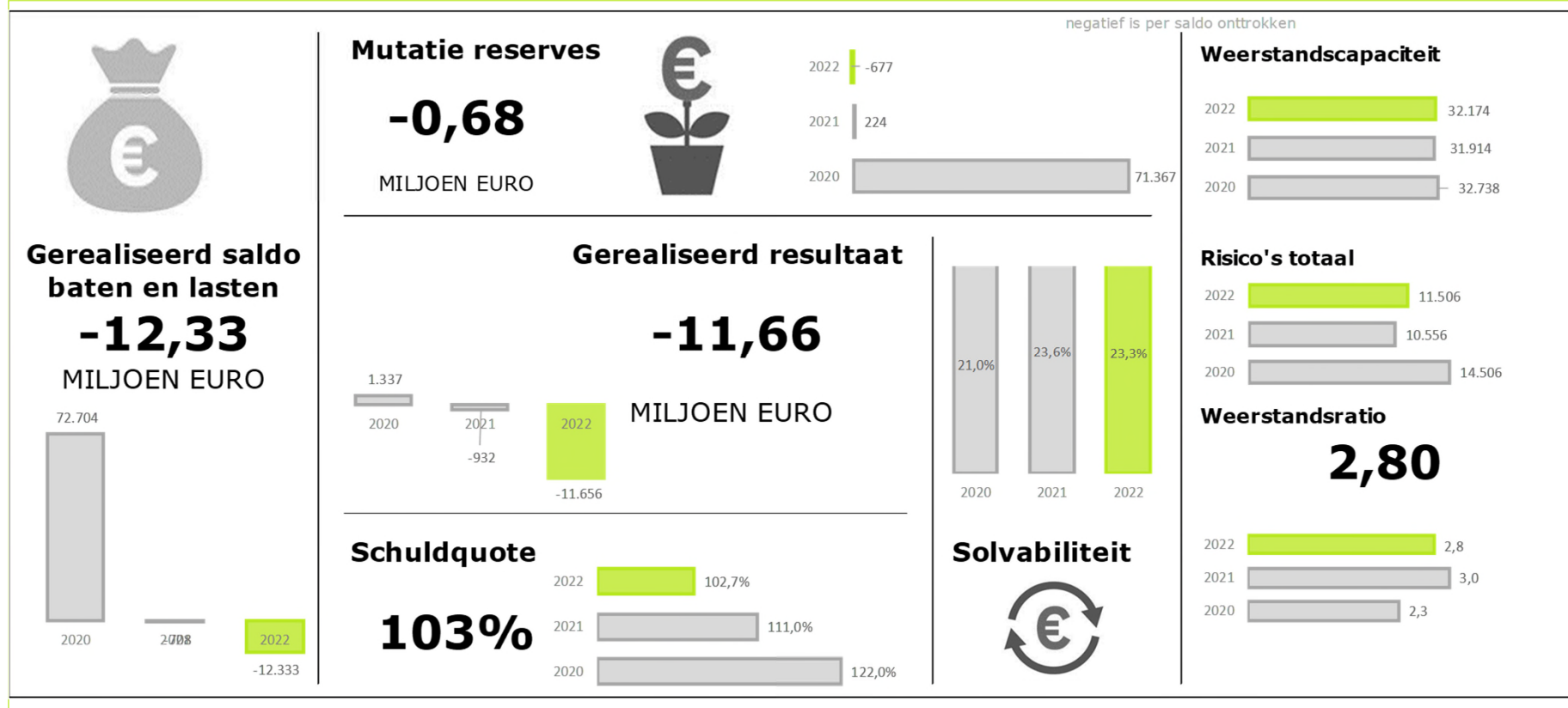
Bijlagen

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke samenvatting

Financiële kengetallen en signaleringwaarden

Bestuurlijke samenvatting

	<p>Wij zijn hebben bij de jaarrekening 2022 goedkeurende controleverklaring verstrekt voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid. De ongecorrigeerde verschillen blijven onder de goedkeuringstoleranties.</p>
	<p>Het jaarverslag is cf. NV COS 720 verenigbaar met de jaarrekening en voldoet aan de laatste actuele voorschriften.</p>
	<p>Het Besluit Begroting en Verantwoording is in alle opzichten nageleefd in 2022.</p>
	<p>Uit onze controle met betrekking tot ons oordeel ten aanzien van de getrouwheid blijken geen ongecorrigeerde fouten / onzekerheden. Wij hebben ten aanzien van de financiële rechtmatigheidscontrole geen bevindingen die wij, op basis van de rapporteringstolerantie, aan u zouden moeten rapporteren. We constateren dat de correcties uit de controle zijn verwerkt door de gemeente.</p>
	<p>Wij hebben ten aanzien van de financiële rechtmatigheidscontrole geconstateerd dat er zes inkoopprocedures onrechtmatig zijn aanbesteed. De geconstateerde onrechtmatigheid bedraagt in totaal circa € 1,0 miljoen.</p>
	<p>Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2022 in overeenstemming zijn met de Wet normering topinkomens (WNT) en dat de jaarrekening 2022 van de gemeente Rijswijk voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.</p>
	<p>Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage geconstateerd. Wij constateren dat de beheersing van het proces omtrent specifieke uitkeringen sterk voor verbetering vatbaar is.</p>

Bestuurlijke samenvatting

	<p>Het boekjaar 2022 sluit met een financieel resultaat van € 11,7 miljoen negatief. Dit negatieve resultaat wordt veroorzaakt door het negatieve resultaat op de grondexploitatie RijswijkBuiten.</p> <p>De totale vermogenspositie van de gemeente Rijswijk bedraagt € 88,3 miljoen (2021: € 110,7 miljoen) met een solvabiliteitsratio van 23,3% (2021: 23,6%). De vermogenspositie is goed te noemen. Het college concludeert in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing dat de weerstandscapaciteit met € 20,6 miljoen en een weerstandsratio van 1,8 ruim voldoende is.</p>
	<p>Gevolgen oorlog Oekraïne: Inflatie en energiecrisis heeft voor 2022 een belangrijke invloed op uw gemeente. De energiecrisis en daarmee samenhangend de (kosten)inflatieontwikkeling in Nederland was dit controlejaar onverminderd hoog. Wij hebben bij de controle vastgesteld dat deze kostenstijgingen gedurende het boekjaar adequaat zijn begroot en dit niet heeft geleid tot begrotingsoverschrijdingen.</p>
	<p>De onzekerheden in het sociaal domein (Jeugdwet, Wmo) die voortvloeien uit het ontbreken van gecontroleerde productieverantwoordingen zijn in totaal EUR 2,6 mln.</p>
	<p>De begrotingsoverschrijdingen passen binnen het bestaande beleid en zijn adequaat toegelicht.</p>
	<p>Wij hebben de samenwerking met de gemeente Rijswijk als constructief ervaren. Wij zien dat er veel energie gestoken is om de tijdige afronding van de jaarrekening mogelijk te maken. Wij constateren bij het proces van de jaarrekeningcontrole dat de nadere stappen, zoals ook opgenomen in uw verbeterplannen, nodig zijn.</p>

Opdracht Scope en uitkomsten

Opdracht, scope en uitkomsten

Reikwijdte van de controle

De jaarstukken van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag (introdunctie, jaarverslag, programma's paragrafen)
- Jaarrekening
- Balans en toelichting
- Taakvelden
- Single information single audit
- Bijlagen.

Met de opdrachtbevestiging van d.d. 15 september 2022 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2022. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in deze opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle geen sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle.

Overzicht toleranties

De materialiteit bij de uitvoering van onze controle is € 2.333.000. Deze materialiteit sluit aan op de uitgangspunten zoals opgenomen in het door de gemeenteraad vastgestelde controleprotocol.

	Grondslag	Bedrag
Goedkeuringstolerantie fouten	1% lasten inclusief toevoegingen reserves	2.333.000
Goedkeuringstolerantie onzekerheden	3% lasten inclusief toevoegingen reserves	6.999.000
Rapporteringstolerantie accountant	5% van de goedkeuringstolerantie	166.000
Rapporteringstolerantie raad	Conform controleverordening	100.000

Kernpunten en significante risico's in de controle

Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen, onder andere met betrekking tot de volgende kernpunten van de controle:

- Schattingen en toelichtingen in de jaarrekening.
- Waardering van grondexploitatie Rijswijkbuiten
- Nauwkeurigheid van de voorzieningen.
- Rechtmatigheid van de Europese aanbestedingen.
- WNT-verantwoording.
- Onrechtmatige en/of onnauwkeurige betalingen, inkopen en uitkeringen.

Verslaggevingsrichtlijnen

Wij hebben de aanvaardbaarheid van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan alsmede de duidelijkheid en volledigheid van de jaarverslaggeving beoordeeld. Uw gemeente heeft gedurende 2022 geen wijzigingen doorgevoerd in de keuze of de toepassing van belangrijke verslaggevingsgrondslagen. Wij concluderen dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen aanvaardbaar zijn en dat de toepassing daarvan, samen met de in de jaarrekening opgenomen toelichtingen, een getrouw beeld geeft van de financiële positie van de gemeente.

Managementinzicht en schattingen

Schattingen op basis waarvan sommige jaarrekeningposten worden bepaald, zijn gebaseerd op inzichten van het management. Wij hebben de belangrijkste gehanteerde factoren en veronderstellingen, op basis waarvan de afzonderlijke oordelen en schattingen zijn gevormd, beoordeeld. Wij hebben vastgesteld dat deze factoren en veronderstellingen aanvaardbaar zijn in het kader van de jaarrekening als geheel.

Opdracht, scope en uitkomsten

Fraude risico's en continuïteit

Onze controleverklaring over boekjaar 2022 bevat voor het eerst een verplichte paragraaf over onze werkzaamheden met betrekking tot fraude en een met betrekking tot continuïteit.

Dit op basis van de gewijzigde beroepsregels voor accountants (NV-COS 700).

Hieronder wordt uiteengezet hoe de accountant bij de controle-aanpak inspeelt op risico's ten aanzien van fraude en continuïteit en worden de uitgevoerde werkzaamheden toegelicht.

De mate van detail en de omvang van de rapportage over fraude en continuïteit in de controleverklaring hangen onder meer af van de onderkende risico's, de omvang en aard van de organisatie alsmede de bevindingen naar aanleiding van de werkzaamheden.

In de controle betrokken werkzaamheden omtrent frauderisico's

- **Risico op doorbreking van de AO/IB door de leiding:** Vanuit onze accountantsregelgeving geldt een specifiek risico op doorbreking van de AO/IB door de leiding. Het college of management bevindt zich in organisaties in een unieke positie om fraude te plegen, doordat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken. Een incentive van het college of management zou hierbij kunnen zijn om op die wijze een betere financiële situatie of prestatie te presenteren.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij geconcludeerd dat wij geen frauderisico zien ten aanzien van de opbrengstverantwoording. Dit vloeit voort uit het feit dat een opbrengststroom vast kan zijn, waarop de gemeente geen invloed heeft (zoals de rijksbijdrage en specifieke uitkeringen vanuit het rijk) of dat een opbrengststroom geen materiële omvang heeft of dat een opbrengststroom bestaat uit een grote hoeveelheid kleine, routinematige, niet materiële transacties waardoor de kans op een materiële fraude laag is.

Continuïteit

Als onderdeel van de vereisten voor de nieuwe controleverklaring hebben wij ook de continuïteitsveronderstelling getoetst. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Rijswijk een sluitende meerjarenbegroting heeft tot en met 2026. Op basis van de ingediende begroting bij de provincie is sprake van repressief toezicht.

Op basis van de financiële kengetallen stellen wij vast dat de structurele begrotingsruimte voldoende is om financiële tegenvallers op te vangen. Wij stellen hierbij op basis van het weerstandvermogen vast dat deze nagenoeg gelijk is gebleven. Hierbij valt voornamelijk op dat de netto schuldquote is versterkt ten opzichte van voorgaand jaar.

Samenvattend geven de financiële kengetallen en het begrotingsevenwicht geen aanleiding om de continuïteitsveronderstelling in twijfel te trekken.

Belangrijkste bevindingen

Belangrijkste bevindingen

Afsluitingsproces

De gemeente Rijswijk sluit begin februari de administratie voor het inboeken van facturen. Facturen die in 2023 worden ontvangen en betrekking hebben op 2022 worden nog in de crediteurenadministratie van 2022 verantwoord. Dit heeft als gevolg dat de BTW op deze facturen achteraf handmatig in het juiste boekjaar moet worden verantwoord, waarmee het risico op een foutieve Btw-aangifte wordt vergroot. Daarnaast worden deze facturen ten onrechte geclassificeerd als crediteuren, terwijl dit overige schulden zijn. De gemeente lost dit op door diverse aanvullende boekingen te maken om deze mismatch op te lossen. Deze werkwijze leidt tot risico's op fouten en tot onoverzichtelijke verantwoording. Ook heeft dit in het proces van totstandkoming van de jaarrekening geleid tot een foutieve reclassificatie van circa 2,0 miljoen. E.e.a. zorgt ervoor dat een controle op de balanspositie van de gemeente ingewikkeld is, doordat verschillende stromen door elkaar lopen.

Wij adviseren de gemeente om voor het komende boekjaar een zuivere afgrenzing van de administraties per boekjaar te hanteren.

Beheer materiële vaste activa

Voor de beheersing van de materiële vaste activa constateren wij bij de volgende onderdelen verbeterpunten in de administratie en verantwoording:

- Nauwkeurige verantwoording van bijdragen van derden (ontvangen subsidies) op hiermee samenhangende activa;
- Interne beoordeling van de waardering van bedrijfsgebouwen en terreinen;
- Beheersing van boekwaarden per materieel vast actief en bijbehorende desinvesteringen;
- Koppeling van materiële vaste activa aan verhuuradministratie.

Wij adviseren u de bovenstaande aandachtspunten mee te nemen in het reeds gestarte project met betrekking tot de beheersing van het gemeentelijke vastgoed.

Oplegging omgevingsvergunningen / bouwleges

De gemeente legt voor het toekennen van omgevingsvergunningen een heffing op als vergoeding voor de gemaakte kosten. De heffingsgrondslag voor de bepaling van de hoogte van de omgevingsvergunning is gebaseerd op de bouwsom van het project.

Een toereikende toetsing van de door de ontwikkelaars opgegeven bouwkosten is in het boekjaar niet zichtbaar uitgevoerd. Een analyse achteraf door de afdeling bleek niet mogelijk. Een aanvullende interne analyse heeft tijdens de jaarrekeningcontrole het risico op een materieel te lage opgave van bouwkosten voldoende ondervangen.

Wij benadrukken het belang van het toereikend toetsen van bouwsommen op plausibiliteit. Wij adviseren om een zichtbare controle op de bouwsom structureel onderdeel te maken van het proces van toekennen van omgevingsvergunningen.

Voorzieningen - Riool

De gemeente heft voor de financiering van het riool een rioolheffing die bestaat uit een spaardeel en een egalisatiedeel. Op basis van het BBV is het verplicht om deze delen separaat in de administratie te registreren zodat een aparte verantwoording van de hiermee samenhangende voorziening mogelijk is. Onderlinge financiering tussen beide voorzieningen is niet toegestaan.

Wij hebben geconstateerd dat de aanwending en verantwoording van de heffing van het spaar- en egalisatiedeel van de rioolvoorziening tot en met 2021 niet inzichtelijk is. In 2022 heeft de gemeente op basis van een schatting een splitsing aangebracht in de voorziening Riolerling.

Voor de komende jaren adviseren wij de gemeente om in de administratie een splitsing te maken van de inkomsten vanuit de rioolheffing en de uitgaven zodat de beheersing en verantwoording van de rioolvoorziening in overeenstemming met wet- en regelgeving kan plaatsvinden.

Belangrijkste bevindingen

Beheersing ontvangen specifieke uitkeringen

In 2022 is het aantal specifieke uitkeringen nog verder gestegen. Voor Rijswijk is het aantal regelingen in de periode 2020 – 2022 toegenomen van 10 naar 24. Wij constateren dat de beheersing van de bestedingen en de juiste verantwoording van deze uitgaven in 2022 voor verbetering vatbaar is.

Bij de controle van de uitgaven ten laste van deze uitkeringen zijn daarnaast meerdere onjuistheden geconstateerd. Een gevolg hiervan is dat de gemeente te lage specifieke uitkeringen had verantwoord. Dit zou leiden tot lagere vastgestelde specifieke uitkeringen. De gemeente heeft maatregelen genomen die hebben geleid tot herstel van de in de SiSa-bijlage opgenomen bestedingen.

Als gevolg van de beperkingen in de (financiële) beheersing bestaat het risico dat de gemeente te weinig uitgaven op ontvangen uitkeringen verantwoordt en/of onjuiste verantwoordingen opstelt. Dit kan tot gevolg hebben dat de gemeente een lager uitkeringsbedrag ontvangt.

Wij adviseren de gemeente om met behulp van een coördinator en specialisten het kwaliteitsniveau van de beheersing van specifieke uitkeringen te verbeteren. Hierbij is tijdige monitoring van uitgaven, inzicht in specifieke regelgeving en tijdige interne controle belangrijke verbeterpunten.

Anterieure overeenkomsten

De gemeente sluit anterieure overeenkomsten af met ontwikkelaars die binnen de gemeente bouwgronden in ontwikkeling brengen. Op basis van anterieure overeenkomsten worden afspraken gemaakt over onder andere de inrichting van het openbaar gebied en de door de gemeente uit te voeren werkzaamheden. Wij constateren dat het inzicht in realisatie en nog te verwachte kosten die betrekking hebben op anterieure overeenkomsten beperkt is. Dit blijkt onder andere uit beperkt inzicht in nog te ontvangen bijdragen van / afspraken met ontwikkelaar

Doordat veel van deze projecten relatief recent zijn opgestart is over het algemeen sprake van voorschotten die reeds zijn ontvangen van ontwikkelaars waarvoor de gemeente in belangrijke mate nog kosten moet gaan maken. Een nauwkeurige verantwoording is van belang om op een juiste manier baten en lasten aan elkaar te koppelen zodat inzicht in voorzienbare verliezen op deze projecten.

In verband met het ontbrekende inzicht zijn de baten vanuit de anterieure overeenkomsten (voor circa 0,8M) als onzeker aangemerkt, omdat de bestedingen die ten laste van deze bijdragen zijn gemaakt door de gemeente onvoldoende inzichtelijk kunnen worden gemaakt.

In de komende jaren staan meerdere grotere anterieure projecten gepland. Om de risico's voor de gemeente toereikend te beheersen achten wij het van belang dat de gemeente specifieke aandacht besteedt aan de risicobeheersing en verantwoording van deze projecten. Hiervoor is de gemeente in 2023 een project gestart.

Waardering van de grondexploitaties

Algemeen

Voor de jaarrekening 2021 was de oorlog in de Oekraïne een zogenoemde 'gebeurtenis na balansdatum'. In de jaarrekening over boekjaar 2022 moet voor het eerst rekening gehouden worden met de effecten hiervan. Zowel de directe als indirecte gevolgen (stijgende energieprijzen en inflatie) kunnen groot zijn.

De waardering van de grondexploitaties is gebaseerd op diverse schattingen en aannames. De schattingsonzekerheid in de waardering van de grondexploitatie is door alle externe ontwikkelingen in 2022 fors toegenomen en vormt mede daarom een significant risico in onze controleaanpak. De complexiteit in de projectontwikkeling omvat de volgende risico's:

- De vraag naar (betaalbare) woningen is fors hoger dan het aanbod.
- Stijgende energie- en grondstofprijzen.
- Krapte op de arbeidsmarkt.
- Stikstofproblematiek.
- Verduurzamingsopgave.
- Stijgende rente.
- Macro-economische factoren zijn minder stabiel.

De hogere onzekerheid en volatiliteit in de gehanteerde aannames kan doorwerken in het verwachte eindresultaat en de waardering van uw grondexploitaties. Deze hogere mate van onzekerheid maakt het belangrijker om een adequate toelichting op te nemen in de jaarrekening.

Wij hebben het proces rondom de totstandkoming van de waardering in opzet en bestaan getoetst en aanvullend gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd. Wij achten de waardering en de toelichting op de schattingsonzekerheden aanvaardbaar en vinden de veronderstellingen redelijk.

Grondexploitatie

Uw gemeente kent een balanspost met betrekking tot onderhanden projecten, dit betreft de voorraden (grondexploitatie). Door de invloed van de parameters (zoals kostenstijgingen, fasering, ontwikkeling verkoopprijzen, rente-effecten) die bepalend zijn voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten en daarmee de waardering, hebben wij bij onze controle de grondexploitaties diepgaand gecontroleerd.

Om te schatten wat de waarde van een complex is, is een aantal risico's c.q. schattingen van belang. De schattingsfactoren in de waardering van de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot vijf P's:

- Planning: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt?
- Programmering: Is er een kritische analyse van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- Prijs: Is afgewogen en adequaat onderbouwd welke prijzen kunnen worden gevraagd?
- Parameters. Welke ontwikkeling van rente, kostenstijgingen en opbrengstenstijgingen verwacht de gemeente in de komende jaren?
- Plankosten: Wat zijn de kosten die de gemeente moet maken om een complex te kunnen ontwikkelen?

Het college heeft op grond van de keuzes van de raad de grondexploitatie geactualiseerd en de calculaties opnieuw berekend. Het college heeft beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of de verliesvoorziening toereikend is.

Waardering van de grondexploitaties

Algemeen

De waardering van de grondexploitaties is een significant risico in onze controleaanpak, vanwege de hogere mate van schattingsonzekerheid. Wij hebben het proces rondom de totstandkoming van de waardering in opzet en bestaan getoetst en aanvullend gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd.

Ten opzichte van 31 december 2021 is de boekwaarde van de grondexploitaties afgenomen met € 2,5 miljoen. De afname van de boekwaarde per 31 december 2022 is als volgt samen te vatten:

(x € 1.000)	2022	2021
Boekwaarde per 1 januari	112.153	124.995
Investerings	10.524	14.134
Grondverkopen	-13.092	-26.976
Bruto boekwaarde per 31 december	109.585	112.153
Saldo verliesvoorziening	-20.729	-3.482
Netto boekwaarde per 31 december	88.856	108.671

Waardering – verliesvoorziening

In 2022 is heeft de actualisatie van de grondexploitatie RijswijkBuiten plaatsgevonden. Als gevolg van deze 11^e herziening van de grondexploitatie zijn de verwachte resultaten naar beneden bijgesteld. De gemeenteraad heeft deze actualisatie in april 2023 vastgesteld. De herziening heeft geresulteerd in een negatieve bijstelling van het verwachte eindresultaat naar € 24 miljoen negatief. De contante waarde hiervan is € 20 miljoen negatief. Hier is ook de voorziening in de jaarrekening op gebaseerd.

De sterk negatieve ontwikkeling van het resultaat van de grondexploitatie vloeit voort uit economische ontwikkelingen in het boekjaar. Deze ontwikkeling van de (hogere) rente op de projectfinanciering, de (hogere) inflatie op (civiel technische) kosten en de lagere verwachte opbrengsten hebben een sterk negatieve impact op het nog te realiseren resultaat van de grondexploitatie.

Onderbouwing prognoses

Wij constateren dat er komende jaren nog voor € 132 miljoen aan opbrengsten en € 47 miljoen aan kosten gerealiseerd moeten worden. Zoals ook blijkt uit de 11^e herziening van de actualisatie kunnen kostenindexering, opbrengstenindexering en de rente vanwege de omvang van de boekwaarde nog een significante impact hebben op het resultaat van dit project.

Op basis van onze controle van de gehanteerde uitgangspunten van de grondexploitatie adviseren wij u de volgende zaken te actualiseren:

- Grondprijzenbrief: De grondprijzenbrief is in 2018 voor het laatst geactualiseerd;
- Tijdsplanning: De civieltechnische ramingen worden jaarlijks herijkt en geïndexeerd. De kosten worden vervolgens in de grondexploitatie evenredig verdeeld over de boekjaren. Wij adviseren u de timing van kosten voor 2023 te herijken.

Gehanteerde paramaters

De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van de gemaakte schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op waarin schattingen zijn opgenomen. Aan deze schattingen

liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Wij hebben de door gemeente Rijswijk gehanteerde uitgangspunten en parameters getoetst. De belangrijkste uitkomsten hiervan zijn hiernaast samengevat weergegeven. Op de volgende pagina zijn de parameters nader toelicht.

Parameter	2022	2021
Kostenstijging	●	●
Opbrengstenstijging	●	●
Rekenrente	●	●
Disconteringsvoet	●	●
Programmering	●	●
Verkoopprijzen	●	●

Legenda status:

- = evenwichtig
- = optimistisch
- = voorzichtig
- = controleverschil

Waardering van de grondexploitaties

Kostenstijging

De gehanteerde parameter voor de kostenstijging liggen in lijn met de landelijke prijsindexcijfers. De gehanteerde prijzen zijn in 2022 verhoogd op basis van prijspeil van eind 2022. Hierbij zijn in 2022 de kosten voor (vooral) civieltechnische kosten verhoogd. De gehanteerde inflatiepercentages zijn voor de periode vanaf 2023 om die reden minder verhoogd (met 1,9%). Wij constateren dat de gehanteerde parameter zich onder de landelijke benchmarks bevindt, maar nog wel binnen de bandbreedte. Om die reden hebben wij de parameter voor kostenstijging als evenwichtig aangemerkt. Gezien de prijsontwikkelingen in de markt is het van belang de ontwikkelingen hierin goed te monitoren.

Opbrengstenstijging

Jaartal	Opbrengstenstijging
2023	0% per jaar (vorig jaar 2,5%)
2024	1,1% per jaar (vorig jaar 3,0%)
2025 en verder	2,25% - 3,0% per jaar (vorig jaar 3,0%)

De gehanteerde opbrengstenstijging is toereikend onderbouwd. Wij merken hierbij op dat het gehanteerde percentage voor de periode 2025 en verder aan de bovenkant van de benchmarks ligt. Om die reden kwalificeren wij de inschatting van de opbrengsten als plausibel. De opbrengstenstijging vanaf 2025 schatten wij in als optimistisch.

Verkooprijzen

De gehanteerde verkoopprijzen zijn door ons als plausibel aangemerkt. De verkoopprijzen zijn in 2022 gedeeltelijk onderbouwd met (getekende) overeenkomsten en de grondprijzenbrief. Met betrekking tot het bedrijventerrein adviseren wij om de onderbouwing voor de gehanteerde m2-prijs nader te onderbouwen met benchmarkgegevens en marktinformatie.

Rekenrente

De ontwikkeling van de (verwachte) rente op de projectfinanciering heeft een belangrijke invloed op de waardering van de grondexploitatie. Het negatieve effect van de bijstelling in 2022 is € 5 miljoen. De gehanteerde rekenrente is gebaseerd op de huidige leningenportefeuille van gemeente Rijswijk. Deze grondslag is in overeenstemming met de notitie grondexploitatie en de bepaling in de notitie rente van de commissie BBV. Wij achten deze parameter evenwichtig. De verwachte rente ziet er als volgt uit:

Jaartal	Rekenrente
2023	0,92% per jaar (vorig jaar 0,1%)
2024	1,18% per jaar (vorig jaar -0,1%)
2025 en verder	0,89% per jaar (vorig jaar -0,1%)

Disconteringsvoet

De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties is door de commissie BBV voor alle gemeenten gelijkgesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor inflatie binnen de Eurozone (2%). Dit percentage is door de gemeente correct toegepast.

Programmering

De programmering van de grondexploitaties wordt actief gemonitord door de gemeente Rijswijk. De ingerekende programmering ligt in lijn met vorig jaar en is onder andere gebaseerd op interne en externe onderzoeken.

Sociaal domein

Algemeen

De gemeente Rijswijk voert diverse regelingen uit in het sociaal domein. Hieronder hebben wij een overzicht opgenomen van de belangrijkste onderdelen en door wie deze werkzaamheden uitgevoerd worden:

Onderdeel	Uitvoerder	Wijze van uitbesteding	Bepaling last boekjaar
Uitkeringen (Participatiewet)	Zelfstandig	n.v.t.	Werkelijke lasten
Jeugdwet	SbJH	Mandatering	Afrekening op basis van werkelijke lasten
Wmo	H4	Mandatering	Afrekening op basis van werkelijke lasten
PGB's	Sociale verzekeringsbank	Mandatering	Afrekening op basis van werkelijke lasten

In de jaarrekening zijn diverse posten en geldstromen inzake het sociale domein verantwoord. In het kader van onze controlewerkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de verantwoorde bedragen getrouw en rechtmatig zijn verantwoord. Ten aanzien van de lasten met betrekking tot de Jeugdzorg en de Wmo wordt de dienst niet direct ontvangen van de uitvoerder. Over de levering van de dienst wordt zekerheid verkregen via de productieverantwoordingen van zorgaanbieders. Deze verantwoordingen worden niet van alle zorgaanbieders ontvangen, waardoor onzekerheden resteren in de levering van de diensten door deze uitvoerders. Deze onzekerheden worden in de alinea's over Jeugdwet, Wmo en PGB nader toegelicht.

Uitkeringen (Participatiewet)

Wij hebben een proceduretest uitgevoerd op de verstrekte uitkeringen Participatiewet 2022. Hierbij hebben wij vastgesteld dat de interne controles van de gemeente in voldoende mate werken. In onze management letter zijn een aantal aandachtspunten opgenomen ter optimalisatie van dit proces.

Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers

Het kabinet heeft de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (hierna: Tozo) in 2021 verlengd om ondernemers te ondersteunen tijdens de coronacrisis. Op basis van de Tozo kunnen zelfstandigen een beroep doen op twee soorten voorzieningen: een aanvullende uitkering voor levensonderhoud en een lening voor bedrijfskapitaal. In 2022 zijn er geen nieuwe aanvragen als gevolg van het beëindigen van de regeling.

Belangrijke voorwaarde in de uitvoering van de Tozo is het hebben van beleid aangaande Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O-beleid). Om te waarborgen dat er geen misbruik wordt gemaakt van de faciliteiten heeft uw gemeente, overeenkomstig aan de gestelde eisen, dit specifieke M&O-beleid geformuleerd voor de Tozo. Wij hebben de opzet, bestaan en werking van dit beleid gecontroleerd. Met dit beleid, dat onder meer bestaat uit een controleplan, wordt, naast controles op het aanvraagproces, achteraf vastgesteld dat er geen misbruik is gemaakt. Het belangrijkste onderdeel van dit controleplan is welke signalen van het Inlichtingenbureau worden onderzocht, in welke diepgang deze signalen worden onderzocht en binnen welke periode deze signalen worden onderzocht. Waar geconstateerd wordt dat de aanvrager geen of een lager recht op vergoeding had volgen terugvorderingen.

Sociaal domein

De wetgever heeft toegestaan om de geplande controles op signalen van misbruik of oneigenlijk gedurende 2022 op te pakken en de consequenties hiervan in de administratie van 2022 te verwerken. Middels een integrale controle heeft u de signalen in 2022 opgepakt en verwerkt in de administratie in 2022. Wij hebben een steekproef uitgevoerd op de verwerking van de signalen. Hieruit zijn geen bevindingen naar voren gekomen.

Jeugdwet

De verstrekkingen van de voorzieningen Jeugdwet wordt in samenwerking met het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden uitgevoerd. Op basis van door de GAD Den Haag gecontroleerde verantwoording zijn, evenals in vorige jaren, onzekerheden in de productieverantwoordingen geconstateerd.

Toelichting onzekerheid	In (€ 1.000)
RTA Geen goedkeurende controleverklaring	564
LTA Geen goedkeurende controleverklaring	655
Totale onzekerheid Jeugdzorg	1.219

Wmo

De verstrekkingen van de Wmo-voorzieningen worden in samenwerking met H4 uitgevoerd. Op basis van het door de gemeente opgestelde overzicht van de ontvangen productieverantwoordingen hebben wij een controle uitgevoerd op de gecontroleerde productieverantwoordingen van de zorgverleners. De geconstateerde omvang van de onzekerheden is € 0,1 mln.

PGB's

De belangrijkste onzekerheid op de PGB vloeit voort uit de Sociale Verzekeringsbank (hierna: SVB). De SVB heeft zelf over 2022 een verklaring met beperking bij de verantwoording PGB-stromen Jeugdwet en Wmo ontvangen. Hierdoor is vanuit de SVB geen 100% zekerheid over de nauwkeurigheid en rechtmatigheid van de persoonsgebonden budgetten.

Aangezien de verantwoording van de SVB onvoldoende aanknopingspunten biedt omtrent het leveringsaspect zijn de PGB-lasten als onzeker aangemerkt. De geconstateerde omvang van de onzekerheden is € 1,3 mln (PGB Jeugd € 0,5 mln, PGB Wmo € 0,8 mln).

Totale onzekerheid sociaal domein

De totale onzekerheid voor de jeugdwet en de Wmo ad € 2,6 miljoen wordt veroorzaakt door een aantal grotere partijen waarvoor tot op heden geen controleverklaring is ontvangen. Daarnaast is voor een aantal kleinere partijen geen zekerheid verkregen omdat deze niet controleplichtig zijn op basis van de omvang van de zorginstelling.

De gemeente heeft verschillende maatregelen ingericht om een gebrekkige/ontbrekende levering van zorg te signaleren. Middels een klachtenregistratieprocedure, een periodiek cliënttevredenheidsonderzoek en periodieke contacten met de cliënten wordt een vorm van zekerheid verkregen rondom de levering van zorg. Wij kunnen hier voor de controle, in het kader van de accountantscontrole, echter niet voldoende zekerheid uit ontlenen.

Rechtmatigheid

Rechtmatigheid

Europese aanbestedingsrichtlijnen

In het kader van de rechtmatigheid van de jaarrekening 2022 is een controle uitgevoerd op de naleving van de (Europese) aanbestedingsrichtlijnen. Uit onze controle op de rechtmatigheid van de inkopen is EUR 1,0 miljoen aan onrechtmatigheden geconstateerd.

De geconstateerde afwijkingen hebben betrekking op meerdere onrechtmatige contracten van verschillende soorten dienstverlening (grondbeheer, sociale diensten, inhuur).

Naast de geconstateerde onrechtmatigheden constateren wij dat enkele lopende contracten, bij voortzetting en/of verlenging van het contract tot een onrechtmatigheid kunnen leiden.

Wij constateren dat geconstateerde onrechtmatigheden voor een belangrijk deel ook door de gemeente zelf zijn geconstateerd. Op deze contracten zijn inmiddels herstelmaatregelen genomen om onrechtmatigheden in de toekomst te voorkomen. Wij adviseren om voor de betreffende contracten een oorzaakanalyse uit te voeren om vast te stellen of nadere maatregelen ter verbetering nodig zijn.

Kredieten

Wij zijn nagegaan of de investeringen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de gemeenteraad geautoriseerde kredieten. Wij constateren dat er geen overschrijdingen op investeringsniveau aanwezig zijn ten opzichte van de gevoteerde kredieten. Zodoende heeft dit geen gevolgen voor onze controle.

Begrotingsrechtmatigheid

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2022, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad. Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2018 van de Commissie BBV.

In de toelichting op de staat van baten en lasten is door het college een analyse van de afwijkingen ten opzichten van de begroting na wijziging opgenomen. Wij constateren dat er in het boekjaar geen begrotingsoverschrijdingen zijn ten opzichte van de gewijzigde begroting.

Financiering

In 2022 heeft uw gemeente geen nieuwe langlopende leningen afgesloten. Ten aanzien van de naleving van de renterisiconorm, het kasgeldlimiet en de naleving schatkistbankieren merken wij op dat de gemeente Rijswijk zich aan de wettelijke normen heeft gehouden, zoals ook toereikend is toegelicht in de paragraaf financiering respectievelijk de jaarrekening.

Jaarverslag

Jaarverslag

In het jaarverslag worden de beleidsuitgangspunten en beleidsevaluaties zichtbaar. De paragrafen maken deel uit van het jaarverslag en vallen dus niet onder de controle van de jaarrekening. Primair object van de accountantscontrole (op grond van Artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening, waaronder het overzicht van baten en lasten met toelichting en de balans met toelichting, zoals in de jaarstukken 2022 is opgenomen.

Voor de accountantscontrole onderzoeken wij het jaarverslag om vast te stellen of het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat en of het jaarverslag alle informatie bevat die op grond van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720 is vereist. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Wij hebben geen strijdigheden geconstateerd tussen de in het jaarverslag opgenomen informatie en het beeld van de jaarrekening en geen materiële afwijkingen gesignaleerd.

Hieronder zijn onze conclusies en aanbevelingen inzake het jaarverslag opgenomen:

Element jaarverslag	Onze waarneming
Vereisten BBV	Uw jaarverslag bevat de vereiste informatie op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en 26 BBV.
Verenigbaar	Uw jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening.
Overeenstemming	Wij hebben vastgesteld dat de informatie in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden.
Paragrafen	Alle verplichte paragrafen zijn opgenomen en zijn kwalitatief van voldoende niveau.
Informatiewaarde	De toelichtingen zijn goed leesbaar en geven een adequate analyse tussen de gewijzigde begroting en de positieve en negatieve financiële afwijkingen.
Incidentele baten en lasten	De toelichting op de incidentele baten en lasten voldoet aan de minimaal gestelde eisen.
Fraude	Wij adviseren u om in de toekomst een frauderisicoanalyse op te stellen en ter verbetering van het inzicht de risico's toe te lichten in het jaarverslag.

SiSa-bijlage en WNT

SiSa-bijlage

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022. De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is.
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is.
- € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

De SiSa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli aanstaande elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage.

In bijlage A bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. U kunt deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

WNT verantwoording

Als onderdeel van onze controle hebben wij de naleving van de Wet normering topinkomens (WNT) gecontroleerd. Op basis van deze wet zijn de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector en de uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen wettelijk gemaximeerd. Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. Beide topfunctionarissen zijn in loondienst en er hebben zich gedurende 2022 geen wijzigingen voorgedaan.

Voor topfunctionarissen geldt naast de maximering van de bezoldiging en eventuele uitkering wegens beëindiging van het dienstverband een publicatieverplichting in de jaarrekening. Deze publicatieverplichtingen gelden eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen met een dienstbetrekking, indien hun bezoldiging het algemene bezoldigingsmaximum (naar rato van de omvang van het dienstverband) overschrijdt.

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2022 niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

Wij willen benadrukken dat de naleving van de anticumulatiebepaling (het nagaan of topfunctionarissen van uw gemeente betrokken zijn bij andere organisatie c.q. nevenactiviteiten hebben welke onder de WNT vallen) overigens geen onderdeel uitmaakt van de controle van de accountant. De WNT-toezichthouders kunnen hier wel zelfstandig onderzoek naar doen en zo nodig handhavend optreden.

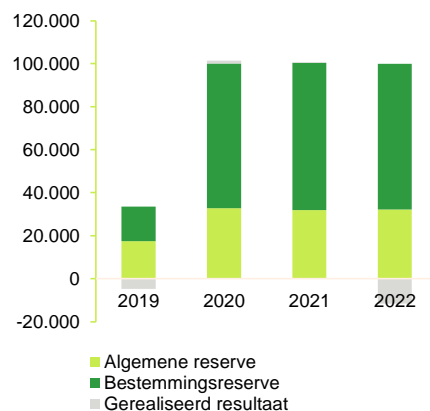
Financiële positie

Ontwikkelingen in de jaarcijfers

Verloop van het eigen vermogen van uw gemeente

Het eigen vermogen, na verwerking van het gerealiseerde negatieve resultaat, bedraagt per 31 december 2022 volgens de jaarrekening € 88,3 miljoen en heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

Grafiek ontwikkeling eigen vermogen (x € 1.000)

Van de totale reserves ter hoogte van € 88,3 miljoen is € 32,1 miljoen opgenomen als algemene reserve. Het saldo van deze reserve is ten opzichte van voorgaand jaar gestegen met € 0,3 miljoen. De vermogenspositie van de gemeente Rijswijk is als gevolg van het negatieve resultaat in 2022 verslechterd.

Analyse van het resultaat

Het resultaat voor mutaties in de reserves laat een positief saldo zien. Het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten bedraagt afgerond € 11,7 miljoen negatief.

In de toelichting op de programma's in het jaarverslag wordt vanaf pagina 176 in hoofdlijnen een verklaring gegeven voor de afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging.

Het belangrijkste nadelige verschil heeft betrekking op de actualisatie van de grondexploitatie RijswijkBuiten van EUR 17 miljoen en een voorziening voor toekomstige verplichtingen van EUR 2,5 mln. Naast deze nadelige wijzigingen is er ook sprake van meerdere voordelige verschillen te opzichte van de begroting.

Financiële positie

Weerstandsvermogen en financiële kengetallen

De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden gezien.

Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden gemaakt van de financiële positie van de gemeente. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling van) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

Hieronder hebben wij de ontwikkelingen in uw kengetallen en een relatie naar de landelijke ontwikkelingen weergegeven:

Kengetallen	Gemeente		Landelijk	
	2022	2021	2022	2021
Netto schuldquote	103	111	74	73
Solvabiliteit	23,3	23,6	30	31
Belastingcapaciteit	99,9	111,7	105	105
Structurele exploitatieruimte	4,7	0,4	0,2	0,6

Het kengetal schuldquote is verbeterd in 2022 (van 111% naar 103%). Hiermee maakt de gemeente een stap richting de gestelde signaalwaarde van de VNG (100%).

De solvabiliteit is stabiel op 23%. De VNG hanteert een signaalwaarde als de solvabiliteit onder de 20% komt. De solvabiliteit blijft daardoor boven de signaalwaarde.

Belastingcapaciteit: de lastendruk in de gemeente Rijswijk ten opzichte van het landelijk gemiddelde bedraagt 99,9%. De woonlasten in Rijswijk liggen hiermee lager dan het landelijk gemiddelde. Woonlasten onder het landelijk gemiddelde waardeert VNG als 'voldoende', woonlasten tussen het landelijk gemiddelde en 120% hiervan als 'matig' en woonlasten hoger dan 120% als 'onvoldoende'.

Op basis van het kengetal "structurele exploitatieruimte" blijkt dat er een structurele begrotingsruimte is om tekorten of extra lasten binnen de huidige begroting op te vangen.

Op basis van bovenstaande kan worden gesteld dat de financiële positie van de gemeente gezond is.

Financiële positie

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag is een toelichting opgenomen op de weerstandscapaciteit van de gemeente. Op basis van de inventarisatie van de geïdentificeerde risico's, waarbij rekening wordt gehouden met kans op voordoen en financiële impact, wordt berekend welk bedrag benodigd is ter dekking van de geïdentificeerde risico's. Hierbij wordt verondersteld dat alle risico's zich nooit tegelijk voordoen. Wij kunnen ons vinden in dit uitgangspunt.

Hieronder is het verloop over de afgelopen 3 jaar weergegeven inclusief een kwalificatie van de weerstandsratio. De weerstandscapaciteit is voornamelijk opgebouwd vanuit de algemene reserve. De weerstandsratio kwalificeert als "uitstekend".

De grootste door uw gemeente geïdentificeerde risico zijn:

- Juridische risico's als gevolg van bezwaar, beroep en procedures;
- Risico op duurdere CAO;
- Risico op Bezuinigingen op Participatiewet;
- Risico op oplopende inflatie en stijgende energieprijzen;
- Risico's RijswijkBuiten.

X €1 miljoen	2022*	2021	2020
Weerstandscapaciteit	€ 20,6*	€ 31,9	€ 32,7
Risico's	€ 11,5	€ 10,5	€ 14,5
Weerstandsratio	1,8*	3,0	2,25

* Cijfers aangepast voor negatieve resultaat 2022

Weerstandsratio	Betekenis
≥ 2.0	Uitstekend
$1.4 < 2.0$	Ruim voldoende
$1.0 < 1.4$	Voldoende
$0.8 < 1.0$	Matig
$0.6 < 0.8$	Onvoldoende
< 0.6	Ruim onvoldoende

Overige onderwerpen

Overige onderwerpen

Wet versterking decentrale rekenkamers

Met ingang van 1 januari 2023 is voor gemeenten en provincies de wet versterking decentrale rekenkamers in werking getreden. Deze wet is op 31 mei 2022 met een ruime meerderheid in de Tweede Kamer aangenomen en op 27 september 2022 door de Eerste Kamer als hamerstuk aanvaard.

Als gevolg van de inwerkingtreding per 1 januari 2023 behoudt een verordening die een rekenkamerfunctie regelt (en de benoemingen op die basis) nog slechts gedurende een jaar haar rechtskracht, tot 1 januari 2024. Daarvoor is in de wet versterking decentrale rekenkamers overgangsrecht getroffen. Dit geeft de gemeenteraad gedurende een jaar de gelegenheid om op basis van de nieuwe wet een onafhankelijke rekenkamer (zelfstandig of gemeenschappelijk) in te stellen, de leden te benoemen en de oude verordening in te trekken. Uiterlijk op 1 januari 2024 zal dus in alle gemeenten een onafhankelijke rekenkamer moeten zijn ingesteld, inclusief de benoeming van leden.

Raadsleden die de rekenkamerfunctie uitoefenen, verliezen na intrekking van de verordening dan wel uiterlijk een jaar na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel van rechtswege het lidmaatschap van de rekenkamerfunctie. Ook de externe commissieleden van de rekenkamerfunctie houden dan van rechtswege op lid van de rekenkamerfunctie te zijn. Zij kunnen dan -desgewenst- conform de wet voor 6 jaar benoemd worden in de onafhankelijke rekenkamer.

Publieke Managementletter 'Scherp op fraude'

In december 2022 heeft de NBA de Publieke Managementletter 'Scherp op fraude' uitgebracht. Het voorkomen, opsporen en bestrijden van fraude in organisaties is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. In de PML 'Scherp op Fraude' staan vijf signalen, ieder voorzien van aanbevelingen voor de diverse spelers in de keten, zoals bestuurders, toezichthouders en accountants. Deze signalen zijn:

- Slecht voorbeeld doet slecht volgen.
- Frauderisicoanalyse door het bestuur of directie ontbreekt.
- Meldingen van misstanden verdienen aandacht.
- Fraude overvalt organisaties.
- De accountant is onvoldoende professioneel-kritisch.

De publieke management letter is daarmee ook voor uw organisatie relevant en wij adviseren u daarom hier kennis van te nemen. Fraude is en blijft een belangrijk onderwerp voor ondernemingen en voor onze controle. Op de website van de NBA is de publieke management letter te downloaden.

<https://www.nba.nl/globalassets/documenten/bijlagen-nieuwsberichten/2022/scherp-op-fraude.pdf>

Eerder verschenen publieke management letters zijn beschikbaar op:

<https://www.nba.nl/themas/kennis-delen-en-pml/publieke-managementletters/>

Overige onderwerpen

Sustainability / Duurzaamheid

De Europese Unie heeft één doel en dat is de gezondheid en het welzijn van de mens verbeteren door Europa klimaatneutraal te maken en onze natuurlijke habitat te beschermen.

Met een pakket aan maatregelen, de actieplannen die voortvloeien uit de EU Green Deal, beoogt Europa een transitie naar een duurzame en klimaat-neutrale economie. Onder het motto 'No one will be left behind' raken deze maatregelen alle sectoren. Dit vereist integrale verankering van sustainability in bedrijfsvoering en besluitvorming.

Europa vaart een andere koers: vrijblijvendheid is voorbij

Na ruim twee jaar werk en onderhandelingen heeft het Europese Parlement in november 2022 de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) aangenomen en inmiddels is deze goedgekeurd door de Europese Raad. De CSRD-rapportage bevat ten minste de volgende informatie:

- Business model en de integratie van sustainability daarin.
- Borging van sustainability in bedrijfsvoering en besluitvorming.
- Strategie en langetermijndoelstellingen die bijdragen aan een duurzame en klimaat neutrale economie.
- Impacts (positief en negatief) van uw organisatie op de maatschappij.
- Risico's en kansen gerelateerd aan klimaatverandering voor uw business model en uw waardeketen.
- Zorgplicht waardeketen (o.a. mensenrechten en milieu-effecten).

De CSRD-rapportage verantwoording zijn vereist voor elke grote onderneming vanaf boekjaar 2025. De verwachting is dat deze richtlijnen niet verplicht zullen zijn voor lokale overheden. Op basis van een voortrekkersrol / voorbeeldfunctie van overheidsorganisatie inzake sustainability wordt echter wel verwacht dat er in de komende jaren steeds meer vrijwillig over dit onderwerp zal worden gerapporteerd. Wij adviseren u om dit onderwerp met uw raad te bespreken en de reikwijdte en informatieverschaffing inzake sustainability rapportage af te stemmen en uw registratie hierop voor te bereiden.

Impact voor de gemeente Rijswijk

Zoals beschreven is de CSRD-rapportage verplichting nog niet van toepassing op gemeenten. In het jaarverslag is nog niet concreet gerapporteerd over de sociale en milieu aspecten van duurzaamheid.

Bijlagen

Bijlage A – SiSa-bijlage (1)

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2023 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
JenV A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	N.V.T.	N.V.T.	
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021	N.V.T.	N.V.T.	
BZK C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	N.V.T.	N.V.T.	
BZK C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	N.V.T.	N.V.T.	
BZK C41B	Specifieke uitkering Regeling flexibele inzet woningbouw (SiSa tussen medeoverheden)	N.V.T.	N.V.T.	
BZK C43	Regeling reductie energiegebruik woningen	N.V.T.	N.V.T.	
BZK C55	Aanpak energiearmoede	N.V.T.	N.V.T.	
BZK C56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	N.V.T.	N.V.T.	
BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen	N.V.T.	N.V.T.	
BZK C85	Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	N.V.T.	N.V.T.	
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.V.T.	N.V.T.	
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingenonderwijsvertragingen	N.V.T.	N.V.T.	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid:	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid:	Goedkeurend

Bijlage A – SiSa-bijlage (2)

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2023 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
lenW E3	Subsidie sanering verkeerslawaaï	N.V.T.	N.V.T.	
lenW E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	N.V.T.	N.V.T.	
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022	N.V.T.	N.V.T.	
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2022	N.V.T.	N.V.T.	
SZW G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers en de Tijdelijke regeling overbruggingsregeling (Tozo)_gemeentedeel 2022	N.V.T.	N.V.T.	
SZW G10	Wet inburgering 2021_gemeentedeel 2022	N.V.T.	N.V.T.	
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	N.V.T.	N.V.T.	
SZW G13	Regeling specifieke uitkering onderwijsroute	N.V.T.	N.V.T.	
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.V.T.	N.V.T.	
VWS H8	Regeling Sportakkoord 2020–2022	N.V.T.	N.V.T.	
VWS H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	N.V.T.	N.V.T.	
VWS H25	Regeling specifieke uitkering Ijsbanen en zwembanen (ronde 3)	N.V.T.	N.V.T.	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid:	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid:	Goedkeurend

Bijlage A – SiSa-bijlage (vervolg - Tozo)

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2023 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
G4A	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen	N.V.T.	N.V.T.	
G4A	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen	N.V.T.	N.V.T.	
G4A	Tozo 2	N.V.T.	N.V.T.	
G4A	Tozo 3	N.V.T.	N.V.T.	
G4A	Tozo 4	N.V.T.	N.V.T.	
G4A	Tozo 5	N.V.T.	N.V.T.	
G4A	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire – gedeerde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T	N.V.T.	N.V.T.	
G4A	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire – gedeerde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T	N.V.T.	N.V.T.	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid:	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid:	Goedkeurend

Bijlage B – Ongecorrigeerde controleverschillen

De hieronder opgenomen tabel met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het college en is als bijlage bij de Bevestiging bij de jaarrekening gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college besproken. Wij zijn van mening dat verschillen zoveel mogelijk door het college moeten worden gecorrigeerd, echter wij kunnen instemmen met de overwegingen van het college om deze verschillen niet te corrigeren, aangezien deze bedragen niet materieel zijn voor het inzicht van de jaarrekening. De geconstateerde fouten ten aanzien van getrouwheid en rechtmatigheid en onzekerheden zijn lager dan de door u vastgestelde controletolerantie van 1% respectievelijk 3% van de totale lasten. Positieve bedragen hebben een positief effect op het resultaat, een bedrag tussen haakjes heeft een negatief effect op het resultaat. Rechtmatigheidsfouten kunnen niet gesaldeerd worden.

Fouten

Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	Getrouwheid	Rechtmatigheid
Onrechtmatigheden spendanalyse	-	1.017
Totaal ongecorrigeerde controleverschillen	-	1.017
Effect niet gecorrigeerde controleverschillen voorgaande jaarrekening	n.v.t.	n.v.t.
Totaal	-	1.017

Onzekerheden

Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	Getrouwheid	Rechtmatigheid
Prestatielevering Jeugd	1,2 M	1,2 M
Prestatielevering Wmo	0,1 M	0,1 M
Prestatielevering PGB	1,3 M	1,3 M
Onzekerheid opbrengsten anterieure overeenkomsten	0,8 M	0,8 M
Totaal onzekerheden	3,4 M	3,4 M

Bijlage C – Controleaanpak

Controleaanpak en uitvoering

Wij voeren onze controle uit met een mix van systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en een mix van vaste teamleden en ingeschakelde experts. Daarnaast beschikken wij als organisatie over verschillende kwaliteitsborgingsmaatregelen. Dit geheel tezamen leidt tot een kwalitatief goede controle. In ons controleplan en dit verslag is voor elk bijzonder aandachtsgebied in onze controle terug te lezen wat de kernpunten in onze controle zijn geweest die hebben bijgedragen aan de kwaliteit in onze controle. Daarnaast gaan wij in de volgende paragrafen van deze bijlage nog nader in op de samenwerking met de andere accountants en de ingeschakelde experts.

Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het management over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen is een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2022 onderkend, deze zijn weergegeven op pagina 9 van dit verslag.

Samenwerking met interne accountantsdienst/andere accountants

Voor de jaarrekening van de gemeente Rijswijk maken wij gebruik van de uitvoeringsorganisatie Servicebureau Jeugdzorg Haaglanden. De verantwoording van het Servicebureau Jeugdzorg Haaglanden wordt gecontroleerd door de Gemeentelijke Accountantsdienst van de gemeente Den Haag (GAD). Wij hebben in samenwerking met de accountant van een andere bij H10 betrokken accountant bij de GAD een review uitgevoerd op de uitgevoerde controle werkzaamheden.

Verbonden partijen

Ten aanzien van de verbonden partijen van gemeente Rijswijk hebben wij vastgesteld dat:

- de (significante transacties met) verbonden partijen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening en paragraaf verbonden partijen;
- geen sprake is van indicaties voor ongeautoriseerde significante transacties met verbonden partijen, welke indicaties geven voor fraude;
- geen sprake is van indicaties dat de van toepassing zijnde wet- en regelgeving niet is nageleefd.

Significante uitdagingen/moeilijkheden tijdens de controle

Er zijn geen significante uitdagingen/moeilijkheden geweest tijdens de controle.

Significante schattingsposten

De belangrijkste schattingsposten binnen de jaarrekening van gemeente Rijswijk betreffen:

- de nauwkeurigheid en volledigheid van de voorzieningen;
- de nauwkeurigheid en volledigheid van de grondposities.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het maken van schattingen bij het opmaken van de jaarrekening. Als accountant van de gemeenteraad beoordelen wij deze door het college gemaakte schattingen. Op basis van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden concluderen wij dat de gemaakte schattingen door het college aanvaardbaar zijn.

Bijlage D – Onafhankelijkheid

Bevestiging van onze onafhankelijkheid

Op grond van dit verslag zijn wij van mening dat wij in relatie tot uw organisatie, in overeenstemming met de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en artikel 24a van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), onafhankelijk hebben gefunctioneerd en dat de objectiviteit van onze oordeelsvorming in het afgelopen jaar niet is aangetast.

Kwaliteitsborging

Baker Tilly heeft diverse organisatorische maatregelen getroffen om haar onafhankelijkheid en die van haar medewerkers te waarborgen. Deze maatregelen omvatten onder meer:

- Jaarlijkse bevestiging van onafhankelijkheid door partners, professionals en ondersteunende stafdiensten.
- Cliënt- en opdrachtacceptatieprocedures, waaronder een beoordeling of er sprake is van mogelijk conflicterende diensten.
- In- en extern kwaliteitsonderzoek.
- Twee registeraccountants betrokken bij wettelijke controleopdrachten.
- Reviews door partners die niet betrokken zijn bij de opdracht ter waarborging van een deugdelijk / deskundig oordeel.

Op deze controleopdracht zijn geen specifieke maatregelen getroffen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Schriftelijke bevestigingen

Wij hebben aan het management schriftelijke bevestigingen gevraagd in het kader van onze controle. Deze bevestigingen hebben betrekking op de verantwoordelijkheid van het management voor het opstellen van de jaarrekening, voor het volledig verantwoorden van transacties en voor het aan ons verschaffen van alle relevante informatie. Daarnaast hebben wij niet om specifieke schriftelijke bevestigingen verzocht.

Wij hebben de schriftelijke bevestigingen van het management verkregen.

Contactgegevens

Stefan Turenhout RA

Director Audit

s.turenhout@bakertilly.nl

Yuri van Kesteren RA

Manager Audit

y.vankesteren@bakertilly.nl

Kantoorgegevens:

Baker Tilly (Netherlands) N.V.

Churchillplein 5D

Postbus 85745

2517 KZ Den Haag

+31 70 358 90 00

